

УДК 657.433.4

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Владика О.Є.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

У статті розглянуто економічні взаємовідносини та розрахункові операції з постачальниками і підрядниками, проблемні питання щодо їх сутності, а також запропоновано нові підходи щодо вдосконалення обліку.

Ключові слова: розрахункові операції, кредиторська заборгованість, постачальники та підрядники, облік, бухгалтерський облік.

Постановка проблеми. Однією з важливих передумов діяльності підприємства є процес постачання, що тісно пов'язаний з розрахунковими операціями, які можуть призводити до утворення зобов'язань. Через різницю у часі між моментами постачання та сплати за рахунками у підприємства виникає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Даний вид зобов'язань є тимчасово вільними обіговими коштами та здійснює суттєвий вплив на фінансову стійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання. Тому їх розмір потрібно ретельно контролювати. Причиною виникнення значної кредиторської заборгованості часто стає недосконалість розрахунків з постачальниками та підрядниками, недбалість працівників, шахрай-

ство та зловживання службовими повноваженнями. Як наслідок – порушення фінансової й розрахункової дисциплін.

Тому правильне, ефективне та своєчасне ведення розрахунків з постачальниками та підрядниками, достовірне відображення облікової та аналітичної інформації набуває великого значення, що свідчить про необхідність їх вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане розв'язання даної проблеми. Питанням теоретико-методологічних і практичних аспектів щодо обліку розрахунків з постачальниками приділяли увагу такі вітчизняні вчені: Ф.Ф. Бутинець, Огійчук М.Ф., Ткаченко Н.М., Л.М. Братчук, Ю.А. Верига, Г.В. Власюк, С.Ф. Голов, О.Є. Гудзь, В.М. Добровський,

О.М. Петрук, Л.К. Сук, П.Я. Хомин, Е.Ф. Югас та інші. Дослідження проблематики обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками знаходить своє відображення і в працях зарубіжних вчених, таких як: Л.А. Бернстайн, М.Ф. Ван Бред, Е.С. Хендріксен та інших. В працях вчених-обліковців розглянуто наукові підходи до регулювання, підтримання оптимальної частки поточних зобов'язань за товари, роботи, послуги у фінансовій звітності, обґрунтовано їх вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства. Проте і надалі залишаються питання, що потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження економічної сутності зобов'язань перед постачальниками та підрядниками за товари, роботи, послуги, з'ясування сутності договірних відносин підприємства, узагальнення теоретичних аспектів обліку, а також визначення потенціальних можливостей розрахункової дисципліни завдяки пошуку раціональних напрямів удосконалення методики відображення в обліку такої заборгованості.

Викладення основного матеріалу дослідження. У процесі господарської діяльності підприємства вступають у взаємовідносини з постачальниками та підрядниками з приводу придбання запасів, основних засобів, отримання послуг тощо. Розрахунки з постачальниками та підрядниками займають вагомe місце в системі розрахункових операцій, а також є найважливішою складовою бухгалтерської діяльності, оскільки вони впливають на формування основної частини грошових надходжень підприємств [1, с. 41].

Ведення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, його правові засади регламентуються П(С)БО 11 «Зобов'язання» [3, с. 4]. Щодо питання, яке стосується технології обробки облікової інформації доцільно зазначити, що вплив на неї спричиняє обрана підприємством форма бухгалтерського обліку.

Порядок і форми розрахунків з постачальниками визначаються господарськими договорами, внаслідок виконання яких у підприємства виникають поточні зобов'язання – кредиторська заборгованість. Господарський договір є найбільш поширеною і важливою підставою виникнення зобов'язання, основною формою реалізації товарно-грошових відносин у ринковій економіці.

Формуванню взаємовідносин і відповідних розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками передують процес їх пошуку підприємством. Остаточний вибір постачальника чи підрядника є також нелегким завданням. На рисунку 1 зображено ряд умов, які потрібно врахувати при виборі постачальників та підрядників, запропоновані Е.Ф. Югас [5, с. 69].

Умови вибору постачальників можуть бути доповнені й іншими специфічними для конкретного підприємства критеріями. Якщо постачальників багато, то вибір найбільш придатного з них повинен здійснюватися за найбільш суттєвими критеріями.

Автором запропоновано власні критерії вибору постачальників та підрядників, які наведено в таблиці 1. Їх доцільно заповнювати, проставляючи кожному постачальнику бали за кожним критерієм: 5 – відмінно, 4 – дуже добре, 3 – добре,

2 – задовільно, 1 – мало прийнятно, 0 – неприйнятно. Перевага має надаватися тим постачальникам, які набирають найбільшу кількість балів. Після аналізу постачальників СТОВ «Дніпро-Н» частина з них, а саме ФГ «Україна» та ПП «Співдружність», виключається з таблиці.

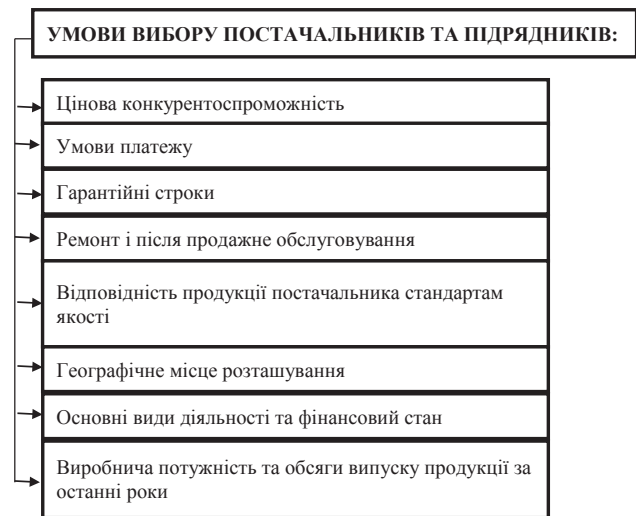

Рис. 1. Умови вибору постачальників та підрядників за Е.Ф. Югас

Таблиця 1
Методика вибору постачальників СТОВ «Дніпро-Н»

№ з/п	Критерії відбору	Постачальник			
		ТОВ «Племзавод «Любовірівка»	ФГ «Україна»	ПВКП «Анталь»	ПП «Співдружність»
1.	Ціна одиниці товару	5	4	3	2
2.	Якість товарів	5	4	3	2
3.	Віддаленість постачальника	3	4	2	2
4.	Періодичність поставання	3	3	4	1
5.	Комплексність поставки	3	2	4	5
6.	Форми доставки	3	2	4	5
7.	Фінансові умови	4	2	5	4
8.	Гарантії	3	1	5	3
9.	Інші критерії	-	-	-	-
Разом балів		29	22	30	24

При укладенні договору з постачальниками та підрядниками виникає юридичне зобов'язання, яке не відображається на рахунках бухгалтерського обліку та в балансі. Його відображення в обліку розпочнеться у тому випадку, коли суб'єкти господарювання, що уклали договір, перейдуть до виконання взятих на себе зобов'язань та за наявності умов відповідно до П(С)БО 11 [3, с. 3]: оцінка зобов'язання має бути достовірно визначена; існуватиме ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок погашення зобов'язання.

У разі невиконання укладеного договору, така ситуація може призвести до штрафних санкцій. Ця заборгованість також має відобразитися у бухгалтерському обліку. Виникнення неузгодженості

правового та облікового законодавства негативно впливає на формування звітної інформації щодо фінансового стану підприємства, тобто відбувається її викривлення. Для вирішення цієї проблеми доцільно відобразити юридичні зобов'язання в позабалансовому обліку, використовуючи рахунок 042 «Непередбачені зобов'язання». Доцільним є також зазначення інформації про юридичні зобов'язання і у примітках до фінансової звітності. Після перетворення юридичних зобов'язань на такі, що відповідають усім критеріям бухгалтерського обліку, запропоновано проводити їх виключення з позабалансового обліку та відобразити як на балансових рахунках, так і у балансі підприємства. Відображення зобов'язань підприємства таким чином сприятиме забезпеченню користувачів фінансової звітності достовірною та обґрунтованою інформацією про борги підприємства та його платоспроможність.

В господарській діяльності підприємств виникають обставини, які впливають на своєчасне виконання зобов'язань або взагалі припиняють їх здійснення. Такими обставинами можуть бути тимчасова або стійка фінансова неплатоспроможність, банкрутство, надзвичайні події. Це означає, що при здійсненні операцій із розрахунків з постачальниками та підрядниками у бухгалтерському обліку може виникати як дебіторська заборгованість – у випадку здійснення передоплати, так і кредиторська заборгованість – за умови такої оплати або іншого погашення зобов'язань. Виконання своєчасної перевірки розрахунків з постачальниками та підрядниками, попередження прострочення кредиторської заборгованості повинні бути основою в організації їх обліку [4, с. 185].

Для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи та надані послуги використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», який має три субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;
- 633 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп».

На наш погляд, така деталізація не є достатньо детальною, оскільки потрібно враховувати терміни погашення заборгованості, а також виконання умов погашення.

Такий поділ, на нашу думку, доцільно робити на субрахунках другого порядку до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» (рис. 2).

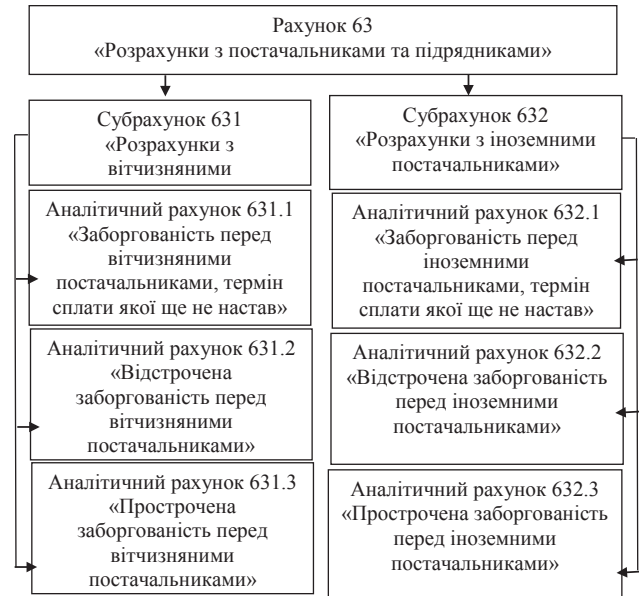

Рис. 2. Аналітичні рахунки для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

Застосування в обліку цих рахунків сприятиме контролю за кредиторською заборгованістю, термінами її сплати, що дасть змогу більш правильно планувати розрахунки з постачальниками та підрядниками. Щодо заборгованості за надані послуги, то її доцільно акумулювати на субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

Також для підвищеного контролю та правильного управління зобов'язаннями підприємства пропонуємо скласти аналітичну таблицю кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками. Основою даної таблиці повинні бути терміни і виконання умов погашення (табл. 2).

Таблиця 2

Аналітична таблиця контролю та управління кредиторською заборгованістю перед постачальниками та підрядниками

№ з/п	Постачальник	Всього	Кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками								
			у т. ч. за термінами погашення, грн.			з неї прострочена					
			до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	від 6 до 12 місяців	термін прострочення			сума, грн.	причини виникнення	вжиті заходи
			до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	від 6 до 12 місяців						
1	ТОВ «Племзавод «Любомирівка»	23000	20000	-	3000	5000	-	500	5500	Брак вільних коштів	Взято позику банку
2	ФГ «Україна»	48500	-	40000	8500	-	2000	-	2000	Халатність бухгалтера	Стягнуто штраф з винної особи
3	ПВКП «Анталь»	15000	15000	-	-	-	-	-	-	-	-
...											

Для контролю за кредиторською заборгованістю також пропонуємо використання і аналітичної таблиці (табл. 3).

Таблиця 3
Інформація щодо кредиторської заборгованості підприємства

№ з/п	Постачальник	Дата погашення заборгованості		Відхилення, +, - (гр.4 - гр.3)
		за графіком (договором)	фактично	
1	ТОВ «Племзавод «Любомирівка»	15.06.15	15.07.15	30 днів
2	ФГ «Україна»	23.08.15	12.09.15	20 днів
3	ПВКП «Анталь»	24.09.15	24.09.15	-

Оскільки дана таблиця містить інформацію про заборгованість кожного постачальника за договорами, термінами погашення заборгованості як за графіком, так і фактично, виникає можливість визначення за кожною операцією, здійсненою з постачальниками і підрядниками, дотримання встановлених у договорах термінів постачання товарно-матеріальних цінностей (виконання робіт) і своєчасність розрахунків з ними.

В результаті проведеного дослідження запропоновано також внести корективи щодо відображення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками до фінансової звітності, а саме до Балансу (Звіту про фінансовий стан) [2, с. 2]: під рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» додати рядок 1616 з назвою «у тому числі прострочена кредиторська заборгованість

за товари, роботи, послуги». Це сприятиме посиленню інформативності звітності підприємства, що допоможе постачальникам краще розуміти якість майбутніх економічних відносин з даним суб'єктом господарювання.

Висновки та пропозиції. На основі проведеного дослідження сформульовано такі висновки:

1. Виникненню розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками передують укладення договору, в результаті чого з'являються юридичні зобов'язання, для відображення яких доцільно використовувати позабалансовий рахунок 042 «Непередбачені зобов'язання» та примітки до фінансової звітності. Після виконання суб'єктами господарювання взятих на себе зобов'язань та за наявності умов відповідно до П(С)БО 11, їх слід відображати на рахунках бухгалтерського обліку та балансі. Це забезпечить користувачів фінансової звітності достовірною і обґрунтованою інформацією про борги підприємства та рівень його платоспроможності.

2. Запропоновано відкриття субрахунків другого порядку, які відображатимуть прострочену та відстрочену заборгованість, а також заборгованість, термін сплати якої ще не настав. Заборгованість за надані послуги доцільно акумулювати на субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами».

3. Для більш повного відображення фінансового стану підприємства доцільно доповнити Баланс (Звіт про фінансовий стан) інформацією про прострочену кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги.

Наведені вище пропозиції повинні сприяти вдосконаленню методики обліку та контролю кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги та покращенню розрахункової дисципліни.

Список літератури:

1. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками / Г.В. Власюк // Держава та регіони / Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 5. – С. 40–44.
2. Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
4. Ревизюк І.М. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками / І.М. Ревизюк, С.В. Калюга // Економічні науки. – 2013. – № 10 (4). – С. 185–190.
5. Югас Е.Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками / Е.Ф. Югас // Економічний вісник університету. – 2011. – № 17/2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Yugas.pdf

Владыка О.Е.

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УЧЕТА РАСЧЕТОВ С ПОСТАВЩИКАМИ И ПОДРЯДЧИКАМИ

Аннотация

В статье рассмотрены экономические взаимоотношения и расчетные операции с поставщиками и подрядчиками, проблемные вопросы их сущности, а также предложены новые подходы по совершенствованию учета.

Ключевые слова: расчетные операции, кредиторская задолженность, поставщики и подрядчики, учет, бухгалтерский учет.

Vladyka O.E.

Dnepropetrovsk State Agrarian-Economic University

WAYS OF PERFECTION OF ACCOUNT OF SETTLING ARE WITH SUPPLIERS AND CONTRACTORS

Summary

In the article economic mutual relations and settling operations are considered with suppliers and contractors, problem questions in relation to their essence, and also new approaches are offered in relation to perfection of account.

Keywords: settling operations, account payable, suppliers and contractors, account, record-keeping.